

Udkast til udenrigsministerens tale i Berlin den 26.3.2015

København-Bonn erklæringerne 60 år

- Det talte ord gælder -

Ærede hr. udenrigsminister Steinmeier – kære kollega

Ærede hr. ministerpræsident Albig

Mine damer og herrer

Jeg vil gerne starte med at udtrykke min dybe medfølelse efter den tragiske flyulykke tirsdag. Tyskland er hårdt ramt, og vi føler og deler jeres sorg. Der var også en dansker blandt de dræbte. Mine tanker og dybeste medfølelse går til familierne og de pårørende til alle ofrene. De gennemlever lige nu det værste mareridt.

Og nu til det, som det handler om i dag. Jeg er altid glad for at besøge Tyskland. Og særligt glad for i dag at fejre, at det er 60 år siden, at Danmark og Tyskland blev enige om mindretallenes rettigheder, så statsminister H.C. Hansen og forbundskansler Konrad Adenauer den 29. marts kunne underskrive de to skelsættende erklæringer, som vi i dag fejrer – København erklæringen og Bonn erklæringen.

Tænk engang – fra fjendskab og mistro efter flere krige med savn, tab, splittede familier, massedød og ødelæggelse til tæt og tillidsfuldt samarbejde på bare 60 år! Efter krigen var der – naturligt nok – spændinger mellem befolkningerne på

mange områder. Og det var vel de færreste, der ville have troet det, hvis de havde set, hvor langt vi i dag er nået, når det for eksempel gælder mellemfolkelig tillid, politiske rettigheder og uddannelse.

På den måde er mindretallenes og vores historie også EU's historie i koncentreret form. Og det viser, hvor meget vi kan, når vi beslutter os for at arbejde sammen og overkomme store udfordringer.

I dag er grænseregionen og mindretalssituationen ikke et problem, men en win-win situation for alle. For befolkningerne på begge sider, for virksomhederne – og for regeringerne, som har fået et solidt fundament for at samarbejde bilateralt, i EU og globalt. Adenauer var fremsynet, da han under den afsluttende middag 29. marts 1955 udtrykte håb om, at ”netop de nationale mindretal er kaldet til at danne en bro mellem det tyske og det danske folk”.

Sådan er det desværre ikke alt for mange steder i vores egen region, Europa, og blandt Europas naboer. Derfor skal vi bidrage med alle de gode erfaringer, som vi har opbygget. Danmarks og Tysklands håndtering af mindretal er blevet en best practice, som vi og grænseregionen prøver at hjælpe andre lande, regioner og folk med.

Vi har grundlæggende lært tre ting de seneste 60 år:

- At mindretalsudfordringer kun kan løses fredeligt og med politisk vilje
- At der ligger et kæmpe politisk og økonomisk potentiale i beskyttelse og udvikling af mindretal

- Og at beskyttelsen af mindretal har gjort os stærkere og mere stabile som lande og samarbejdspartnere

Mit budskab i dag er, at vi har en historisk og aktuel forpligtelse til at bruge vores lessons learned til stabilisering i Europa og Europas nærområde. Men også at vi hele tiden skal finde nye potentialer i samarbejdet mellem vores lande og befolkninger.

***

Det er en imponerende rejse, som de to befolkninger på hver side af grænsen og som Tyskland og Danmark har taget siden 1955. Og det er unikt at den er lykkedes – det var på ingen måde garanteret.

Efter anden verdenskrig var der et betændt forhold mellem mindretal og flertal på hver side af den dansk-tyske grænse med efterdønninger fra krigen og forskellige spændinger.

For eksempel vakte det i Danmark særlig opmærksomhed, at det danske mindretal i 1954 på trods af 42.000 stemmer mistede sin repræsentation i den slesvig-holstenske landdag på grund af 5 % spærrereglen, mens det tyske mindretal igen var repræsenteret i Folketinget med 9.700 stemmer.

Det var et kompliceret udgangspunkt, men erklæringerne blev en ny start og i dag kan vi se, hvor unikke de var. Jeg vil særligt fremhæve tre ting, der har haft særlig betydning:

For det første løftet om sindelagsfrihed. I begge erklæringer bliver det slået fast, at bekendelsen til henholdsvis tysk og dansk nationalitet og kultur ”er fri og må ikke af myndighederne bestrides eller efterprøves”. Det er en meget vigtig bestemmelse, som desværre langt fra er en selvfølge alle steder i dagens Europa og vores nærområde.

For det andet tilsagnet i tillægsprotokollen om, at begge mindretal kan afholde, som det blev formuleret: ”anerkendte eksaminer”. Uddannelse er og har hele tiden været afgørende for begge mindretal.

For det tredje betydningen af, at det danske mindretal blev fritaget for 5 % spærrereglen i den slesvig-holstenske valglov. Det har været vigtigt for legitimiteten og er en bestemmelse, som Danmark fortsat tillægger meget stor betydning i en mindretalspolitisk sammenhæng.

***

Ved undertegnelsen af de to erklæringer udtrykte H.C. Hansen og Konrad Adenauer begge håbet om, at det ville blive indledningen til et nyt og bedre forhold mellem Danmark og Tyskland.

Det håb er i den grad blevet indfriet på alle områder.

I dag er det dansk-tyske forhold så godt som aldrig før. Bilateralt, i EU og alle øvrige fora. København-Bonn erklæringerne har her været en afgørende grund-

sten. De fik ikke kun en bilateral betydning, men kom også til at virke som en tillidsskabende foranstaltning mellem mindretal og flertal på hver side af grænsen og mellem vores to lande.

Her i 60-året kan vi roligt fastslå, at de to erklæringer har fået status som en uofficiel grundlov på mindretalsområdet. Og selv om de for længst er kommet til skelsår og alder, er de fortsat fuldt på højde med den internationale mindretalsret.

Som sagt har vores grundlæggende erfaringer været, at mindretalsudfordringer kun kan løses fredeligt og med politisk vilje og opbygning af mellemfolkelig tillid. At ordentlig mindretalsbeskyttelse og politik giver regioner og lande store politiske og økonomiske potentialer. Og at vores håndtering af mindretal har givet os et unikt fundament for tæt samarbejde mellem Danmark og Tyskland bilateralt og i verdens institutioner.

Disse erfaringer har vi en særlig forpligtelse til at videregive og udbrede. Min tyske kollega og jeg er enige om, at vi vil dele vore positive erfaringer med andre, som står over for lignende problemer som vi gjorde for 60 år siden. Det gælder særligt i Europa og vores nærområde, men også udenfor. Ikke som eksportvare, men som inspiration til konfliktløsning.

Det gjorde vi begge for eksempel i 1990'erne, da landene i Central- og Østeuropa hentede inspiration i grænselandet. Og i dag udbreder både vi som regeringer og mindretallene aktivt de gode erfaringer bilateralt og i alle relevante internationale organisationer. Det gælder i EU, OSCE og FN.

I 2015 er der desværre stadig brug for vores gode erfaringer med mindretalsbeskyttelse i Europa. Derfor er vores ”lessons learned” vigtige input fra Danmark og Tyskland, når vi forsøger at bidrage til stabilitet i Ukraine, optøning af de frosne konflikter og i de fortsat mange uløste problemer på Balkan. Men også i Irak og andre lande i Mellemøsten og Nordafrika, selvom det er ekstremt kompliceret. Alle lande og situationer er forskellige, men vores erfaringer kan bidrage til at skabe stabilitet, fremskridt og udvikling.

Vi har oprettet flere nyttige instrumenter til at hjælpe os, for eksempel European Centre for Minority Issues i Flensborg, som blev oprettet i 1996. Det har vist sig at være en god investering, for centeret er en vægtig aktør til at udbrede gode eksempler på mindretalsrettigheder og konfliktforebyggelse.

Det danske og det tyske mindretal har i årenes løb også selv aktivt fremmet den dansk-tyske model, for eksempel i Den Europæiske Mindretalsunion (FUEN). Vi synes det er en rigtig god idé at styrke dette arbejde, for eksempel med at oprette ”Mindretallenes hus” i Flensborg, der bl.a. skal fungere som et kontaktpunkt for spørgsmål, der vedrører de nationale mindretal i Europa.

***

I dag er en festdag og derfor vil jeg slutte af med at give udtryk for min og regeringens store anerkendelse og respekt for den aktive indsats, som det danske og det tyske mindretal selv har ydet og fortsat yder til gavn for grænselandet og det bilaterale forhold mellem Danmark og Tyskland.

Samtidig er det naturligt på en dag som denne at sige tak til alle dem i vore to lande, der gennem årene har bidraget til forsoningsprocessen og sikringen af gode forbindelser mellem mindretal og flertal.

Beskyttelse af nationale mindretal er afgørende for stabilitet, demokratisk udvikling og fred i Europa. Det er frugterne heraf, som vi alle nyder godt af i dag, og som fortsat er retningsgivende for vort samliv både i grænselandet og mellem Danmark og Tyskland.

Men vi skal ikke hvile på laurbærrene. Grænselandet er en dynamisk region i en dynamisk globaliseret verden, og vi er nødt til hele tiden at udvikle vores samarbejde og finde de nye potentialer. Det kunne være indenfor områder som infrastruktur, grøn omstilling, digitalisering, uddannelse, politisamarbejde ved grænser, kultursamarbejde, rettigheder og mange andre områder.

Vi er kommet virkelig langt på 60 år. På grund af fremsynede politikere og befolkninger, der overkom århundreders ufred. Der, som det er blevet sagt, ville andre uden at opgive sig selv. Derfor har Danmark og Tyskland og mindretallene en historisk forpligtelse til at udbrede de gode erfaringer. Men også til at udvikle samarbejdet, som giver os så mange fordele hver eneste dag. Der er brug for den dansk-tyske model som aldrig før.

Tak for ordet.